

J

САВИНАЧКО СУНЦЕ

Учешашњи Савиндан, бар на Равном Копаннику, потврдио је познату народну реч: „Нема мењаве без светог Саве“.

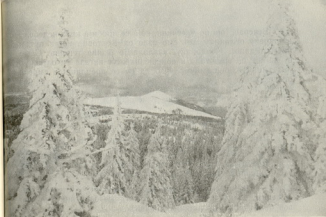
Када сам се сусрео са вајаром Бесарабићем, приметно је да су ми се обе јагодице замрзале. Одмах сам се машио руком и зачудио сам се прилепљеном леду на образима. Ветрови су испречемали стари и развејали нови снег да смо једва распознавали где смо.

Док је данас освануо Копанников дан. Тих. Смирен. Да зажали ко је дан пре умро, — рече Шака. Ђешти сунце кроз високе, проретке и разнобојне облачиће.

Кренули смо преко Пресла према Леденицама. Наишли смо тамо на скамењене четинаре. Заробљени на предстражи. Беле авети. Али реч „беле“ — разговарали смо о томе — није у стању да изрази белину ђештаве високе горе. Не-

помичне. Зелено-тамне шуме превучене су белом, дебелим и очврснутом масом. Изложба пред Сувим Рудиштем, над добоком продoliniом где се рађа Топлица. Умртљене, беле шуме на вододелници Јужне Мораве и Ибра.

Грејало је данас савиначко сунце на овој водомеђи као да је топла јара зрачила из уздигнутих чудесних фигура. За-стајкујемо, извирујемо, загледамо и скрећемо пажњу једни другима на тај, уистину, невиђени павиљон. Изложба. Крупна дела природе. То вајарка ствара на рубу шуме, где се оне, иначе, боре и преко лета за опстанак. На месту одакле пушају видиси и према Лабу и према Топлици. На темену одакле се човек не може нагледати ни тих снажних утвара, ни рељефа ове, уистину, повлашћене земље.

Д

ПО МЕСЕЧИНИ

ва три дана пред половину јануара ове године на Копаонику је беснела олуја. Тукли су се срдити ветрови, витлали и гибали бремените сирче, обарајући наталожене и за четине припучене беле праменове. Крљало је, кажу, завијало и кукало, како одавно није. Изгледало је некима да је то приговор или опомена онима који изјањују да у последње време нема старинских зима.

Јуче се већ била примирила хука; малаксали ветрови. Данас је мир на планини; све је стало; смирило се. Господствене шарене сирче, нарочито оне по ободу шуме и осамљене негде на удару ветрова, остале су у закрпама.

Тако вам је по високим горама: кад се планина представља маћехом, све да поломи; а кад је мајка, онда је, заиста, милина; јавља се тада као душа најнежније мајке.

Вечерас, још по месечини, која се пробија кроз недебелу и шарену облачину, док смо оздо од Костовца ишли путем према Равном Копаонику, владала је језива тешина. Само су ногоступи вруштали и понеки шкржут нагаза би одјекину низ тмину окићене шуме. Као да су се преплашиле смрне после налета разјарених ветрова па се ућутале и мирују без дашка да не би на себе скретале пажњу. Права ноћна свећаност. Окићене и постројене јелке ободом пута као гардисти изашле да поздраве госте.

И ми смо мало говорили. Тути планина, ћутимо и ми.

Што смо осећали и доживљавали, остало је у нама. Наше. И никад се неће у целости изрећи.

Пробијали су се млазевци месечине кроз проструге и негде у дубини прејако осветљавали понеки грм.

— Спази ли групу пањева са високим, у слемени заобљеним, белим шубарама? — запита ме сапутник кад смо већ били на домак ројничких бачија.

— Нисам обратио пажњу.

— И боље! — доладе сапутник.

— Како?

Ух! Како ми се то уреза у главу! Све је било не-обично и сдивично! — изрече стари и одушевљени покло-ник Копаоника.

Али месечеве ноћи по уморној и изломљеној шуми после салауке некако нису као обичне месечине; превише су мирне и присне. Пут кроз шуму за ноћне путнике никад није лак; назире се само по јакој и јасној месечини. Шума зими чува путеве од намета. Још како смо били захвални шуми кад смо у њу зашли после једног крупно изломљеног рељефа од сметова и ометашта око Чајетинске чесме и Јасала. Док смо се доле тетурали, клећали, заносили и посртали и негодо-вали, дотле смо путем кроз шуму равномерно и мирно про-лазили, доживљавајући ову планину и по месечини.

И ПАС СЕ УГЛЕДАО НА НАС

У им у селу нестане пса Јаза. — како га тамо зову по томе што личи на јававца, људи знају да сам стигао на Копаоник. Однекуд осети мој долазак и ето га. Назвао сам га Сале, не знам ни сам зашто. Посебним обликом радосног заурлавања најави да пристиже. Иако преморен, јер му се не да полако да пређе непрекидну узбрдицу, кад ме угледа, ко то први пут посматра, помисли да је пас усред зиме побеснео; просто не зна шта ради; уз радосну и милосну цику и налагавање, скаче око мене уврх главе; спушта шапе час на груди, час на рамена или на леђа; и увек меко и пажљиво. Изгледа да ме обгрљава; или око мене на два три метара одскакује увис; да би се потом сложио по снегу да пузи и лази уз увијање и прибијање за бело тле као змија. Остави за собом задње ноге, прилегне трбухом и прсима, па се предњим повлачи и влаци собом по снегу.

Док не обави свој изузетан и својствен церемонијал, не вреди га смиривати.

Остане при нашој кућици неколико дана и, обавезно, прати нас кад се отиснемо некуд на смучкама. Кад је скорела површина (осренница) и не пропада шапама, још како, наредо с нама трчи. Док се по новом, сувом и меком снегу напати живих мука. Кад му дојади и премори се, врати се кући, где нас опет сачека.

Данас, док смо се пели уз Суво Рудиште по стврдутом и сабијеном снегу, наравно, и Сале је с нама био. Наједанпут, изненадио нас је једном својом игром. Пошто се извалио на бок главом наниже, стао је и предњим и задњим ногама да „весла“, постижући, инак, завидну брзину по глаткој површини. Видевши то, отиснуо сам се напред са њим; а он, осетивши да га заикавам, предузео је веома хитро „веслање“. Неколико пута је то данас поновно наш љубимац. На својој кочети, уместо на смучкама, још како се тошљао.

ВЕТАР — РЕЗБАР

У врсто, заледиљено и затрављено земљиште одолева и снажној кошави. Али се зато игра са песком, особито живим, кога још има у нашем Подунављу по Делиблатској и Пожеженској пешчари. Ко је имао прилике да посматра у какве вихоре издиже и шта по пешчаром тлу остане кад се ветар смири, могао је да посматра аеродинамичне фигуре, каве човек никаквим оруђима не би био кадар да створи. Гледао сам и ишчуђавао се загонетним облицима, било ми је жао кад сам морао, пролазећи, да пореметим и срозам руб, који, рецимо, подсећа на јегуље у кретању. Стоји тако ситније, о-сређе и крупније заталасан и набран рељеф у песку архитекте и вајара ветра.

Слично томе, само кудикамо богатије и савршеније, стварају планински ветрови по дебелом снегу. У појасу од око 1900 метара висине — по Гобели, Караману и Сувом Рудишту, нарочито по Гобели, буду понеке зиме на све стране веома привлачни и разноврсни облици. За разлику од оних у песку, ови су чвршћи, сабијенији и, као такви, постојанији. Кру-

пне су сметње смучарима, али кад ови наиђу на „изложбу“ таквих творевина, смакну смучке и — као истраживачи — по снежној пустињи, трагају са дивљењем.

Ко је посматрао ерозију земљишта, као што су, на пример, Црвене стијене између Фоче и Калиновика, док залази и обилази око тих облика у снегу, унеколико му се учини, то је тако звана, еолска ерозија снега. Док то стручњак исказује радозналој дружини, док промичу, замичу и нестају између фигура, да би се опет уз неке степенике успели, друга га исправљају, додајући да ту није реч о отцепљивању, одношењу и таложењу — трима фазама које стручњаци разликују кад је реч о ерозији земљишта; мада ветрови и по снегу дижу, бришу, односе и депонују, — отуда ометашта, — како Копачичани називају збрисана места, па се понекад назире и гола, смрзнута земља, а по заветринама — намети; али за тим планинским „мајсторима“ не остају поразна дела — разривено и унакажено земљиште; већ јединствена пластика какву, ето, само разиграни вихори могу да створе у снегу.

Кад смучари открију такве творевине, организују се „експедиције“ за истраживања. Како се зађе у ту зону, назмичичко се чују узвици: „Људи, другови, дођите! Похитајте! Убедите ме ако сте у стању да ово није „опел“, модел 1966!“ Заста стоји цео саздан аутомобил из, ето, неке године, ушта се данас разумеју млади људи и аутомобилисти. Тек што смо то разгледали, с другог краја неко јавља: „Лавиринти, катакомбе, ко би знао шта је! Неки опет позивају да се виде „прави бункери“, немачки, из рата крај тунела и мостова. По најпривлачнији су облаци који подсећају на делове човечјег тела. Једном је један наставник цртања пронашао некакав монументалан лик као Франклинов на високим стенама Америке. Јуче, док смо посматрали дела невидљивог вајара, пошло нам је за руком да откријемо неке ставове и целе облике животиња. Мала фигура на завијутку, где се лomio јак млаз ветра, подсећала је на зеча у седећем положају; био је само чуљан; вајар није стигао да му доврши уво; а можда се и нешто разжљутно, па распалио и окрвио му уво. Опет негде већ при врху Гобеље открио је један неуморни истраживач корњачу; била је на рубу; па су је ветрови вајали чак и с доње стране. Где су пак задуго и снажно ударали ножеви ветрова, ту су пеједнаке и, махом, крупније фигуре. Тамо су окапине, плитке пећине, усечи, клисуре, казани, чаброви, карлице и шта ти све

нема; нашта све то не подсећа. Нешто ниже, при ивици шуме, кад ветар дува по југову снегу, пође му за руком да заталаса белу масу, која се преко ноћи следа, па остане намрскана површина која подсећа на морске валове.

Оправданије је, према томе, рећи ветар — резбар, него архитекта, — како су га по тим делима одавно назвали студенти архитектуре.

Где су пак његове сечивнице биле уједначеније и блажије, ту се посматрачима учини да је мајстор из природе желео да подражава лик карста. Ко познаје крш Лике, нарочито Херцеговине, томе се учини да су и у снегу на Караману сличне шкrapе и шкипи. Стоји то срезано и намрскано са заобљеним и изоштраним рубовима, увалицама и простругама, па би човек рекао — превело се са динарских страна. По негде, опет, тако су правилно и лепо скројене крупне крљушти, као да је дуборезац посматрао шарана док је то стварао.

Шта се све не открива на путу од Пајина пресла, преко Леденица, Карамана, Јарма до Гобеље. Тако смо посматрали како је један део Карамана, недалеко од његових привлачних и посебно занимљивих гранитних фигура, био прекривен правим, али белим цреповима; а на другом месту, у заветрини, после дубоких лагума и прагова, које смо једва смучкама превалили, као обло ситније и крупније камење крај Ибра на спруду. Већ изнад Пресла стајало је големо јаје, ваљда, око три метара дужине; узалуд смо се сви заједно трудили да му нађемо штогод што не би било на правом јајету.

Кад забљешти сунце, а на високој планини је све бело па и сунце, онда тек стану да се рађају плави зраци по увалама, засенама и ужим удубљењима. То плаветнило тим, иначе загонетним, облицима даје посебан изглед; све је опточено ореолом једва приметне, трептајне плаве боје. То је природа својим светлосним мазевима, својим нијансама неке небеске боје, обасјала по дану лепе творевине разиграних и немирних горских ветрова.

НА ПАНЧЕРСКОМ ГРОБУ

К

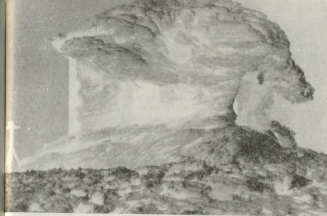
ад год се нађемо на неком од највиших врхова Копаника, избија пред нас, махом затамњени или густо замагљени, Ртањ. Пођетели уз Суво Рудиште, наметљиво се јавља са северисточне стране. Но никад не остаје само на обичном виђењу. Изазива упоређење. На дохвату руке пред нама је и јастребачки венац, чији су врхови приближно исте висине као и копасти Ртањ, па ипак, мада је Ртањ удаљенији, делује као висока планина.

Једнако је доминантан и наметљив и кад се назире из Поморавља и кад се, ето, посматра са висина. Представља се као споменик планинама чијој маси припада. И то баш на ивици, на крајњем западу Балканских планина.

Р Т А Њ

Бар са Копаоника како изгледа, кад се посматрач окрене западу и југозападу, и Комови му се намећу као споменик величанственом проклетјско-бјеласичко-сињајевинско-дурмиторском венцу. Упадљивији су Комови више и јаче него све остале планине између којих се нашао. Силесан, скројен, на зубљен и зупцима у небо управљен. Сам, без предгорја и развучене подгорине. Одавде бар тако изгледа.

Сличан њему, само, дабоме, кудикамо нижи је Ртањ. Осамљен. Небу управљен. Сав је у копље сазидан. Унеколико подсећа на један од врхова Копаоникових — на Оштро Копље. Иако је омизак, Ртањ, на том месту, у тој средини, као и Комови — без своје подгорине и предгорја, делује на посматраче као споменик.

К

НА ПАНЧИЊЕВОМ ГРОБУ

Како класје њихао нас је југозападни ветар кад смо се после читаве деценије нашли пред Панчињевим маузолејом на Копаонику. И то, замислите случајност! Двадесет петог фебруара 1968. године на дан Панчињеве смрти тачно пре 80 година. Дувао је — како су нам стручњаци говорили — око 100 км. на час. Достиже понекад и 190 км., али само на самом Сувом Руднику. Неколико десетине метара ниже, већ је жупаније. Дабоме, кад теме планине устане мета разјарених ветрова онда нема ни говора о каквом кретању. Обара и преврће све што није кадро да одоли; ни јаки планински пси се тада не усуђују да пркосе олуји.

Повремено ветар је откидао слеђена и чврста зрна срежа са осренице и забатао их по нашем лицу. Једва смо се одржавали; ко зна да ли бисмо и најмање издржали на фебруарској ветрометини да налети нису малаксавали, да би се, убрзо, опет разбеснели. А нама се није ишло са светог места; са гроба просвећеног и велиушеног учитеља, приморца који је, на позив Вуков, дошао у Србију да је проучи и да заостао

и непросвећен народ pouчи. Delujuћи tako u dva pravca, do te mere zavoleo ovu zemlju i ovaj narod da je poželeo da u njoj doživotno i vечно oстане. Ti Kopaonicki vetrovi, reklo bi se, naricu i slave velikana. Sa stuba Stare Raške raznose pozivnice da mu omladina dođe na grob — na hodochaiše.

Kopaonickani su davno, još pre 80 godina, sročili pozivnicu i štampanu je objavili širom zemlje:

„Ho da li ће оmlадина хтети
Pančićevu жељу испунити:
Na Рудиште кости му пренети,
где му жеља за живота беше;
разноврсно цвеће да мирише,
да му кости нађу вечног мира
ко Бранкове на врх Стражилова!“

Али већ читаву деценију неприступачан је маузолеј. Усамљен маузолеј без поклоника и ходочасника. Без могућности да се осете дражи врха, који је без премца у осматрању; искључено доживљавање пространих видика, а понекад и опасних планинских ћуди. Успињача која изводи до под сами врх, као да је створена за искушење посетилаца, који испод врха — остану узнемирени што, ето, не могу даље. Планински врхови су циљеви за љубитеље природе планина. То није само по пасији. Гледати, али што више сагледати и погледима обухватити — то су задовољства која се преко писма не могу ни наслутити. У поновљеним изласцима појединца на један те исти врх, унеколико се назире одговор зашто људи хрле на теме планине. О сваком изласку на Pančićев врх, ако не стигне јарко, прејарко и превруће сунце да опрљи кожу, лице и руке, ветрови то учине. И не само — тако да кажем — површински, већ и цело човеково тело као да се препороди. Отргне се из замрлости, окрепн се. Сваки пут на смену планина човек се осећа као на сопственом врхунцу. Прожима га смелост, поузданост и љубав према људима

... (faint text, likely bleed-through or a very light print)

И

„АЛПИ“ НА КОПАОНИКУ

по томе што из подножја Равног Копеоаника кључају врели извори у Јошаничкој Бањи и по томе што људи бање нису огрубели него стрмо и сликовито залеђе, мислим, да сам добро учинио кад сам бању назвао зеленом вратницом Копеоаника. Она је, уистину, то и остаће као китњасте двери за улазак у копаеоички храм.

Али из бање преко развучене луке, као преко дубоког заравњеног залива од ушћа Велештице (како се Самоковка назива у доњем току) у Јошаницу до Ђорова моста и, нарочито, уз стрму Самоковку, куда се подилази под високе литице, бањи припада и једна посебна вредност, још једна за сами Копеоаник природна реткост. То су Козје стене — копаеоички „Алпи“. Платије, каквих бар у том облику и обиму нема нигде на предугачком ланцу Копеоаника. Стравичне су кад се озго са Једовника посматрају. А какве су тек кад се радознали људи намаме да пређу чувеном водоводном браздом Драже Мијатовића па, нашав се „ни тамо ни овамо“, проклинају суд-

бину и своју лакомисленост! Да би им касније тај, у животу двапут недоживљени случај, остао као најдрагоценији доживљај. А кад им се подилази уз Самоковку, онда тек љубитеља Равног Копеоаника осете да је тај склоп, тај спрег Козјих стена и Самоковке, нешто што бањи најачако има да увелича њену, ионако крупну, вредност. То ће је ускоро учинити средиштем планинског туризма.

Склап — како се овде каже за водопад — тамо где Самоковка урла док се сурвава подно у небо извијених Козјих стена, представља још један неоцењени дар нашој бањи.

Без обзира на трасу пута из Бање према Равном Копеоанику, пут уз реку ивицом литица остаће као најпривлачнији пут према Равном Копеоанику.

НАШИ ДРАГИ СУСЕДИ

ред ноћ, наједанпут, začuje се врева и галама; узнемири се усutoњени ваздушни простор. Загачу велика јата чавки и врана. Заједно, као по договору, из ибарске долине стижу „ескадриле“ враних птица и задуго надлећу пробелене четинарске шуме. Рекло би се извиђају или неког врага ошешују и претражују. Често то посматрамо. И све више увиђамо — тако нам се бар чини — да раде по неком свом плану; чак и да се сукобљавају. То закључујемо по излетању мањих група из велике гомиле птица, просто као да се „дрзну“, ваљда, из „неслагања“... Али после кратког времена — и то смо уочили — као да се „предомисле“, поново се враћају у јата. Можда су то претходнице које извиђају. Ко зна.

Главни је да нам сваке вечери, у приближно исто време, гости долећу на конак у наше суседство.

Њихово „припремање“ конака није једноставно. Задуго слећу и излећу, гњезде се по омарима; гачу, комешају се, поскакује с гране на грану и прелећу док се не смире; да би се, понекад, опет ускомешале и узрујале.

Запазили смо да бирају заветрине и густе шуме за конак. У тим густошима сабијају се једна уз друге, махом на најнижим гранама, где нису на дохвату непријатељу и где им је најтоплије, — како Копачаници кажу.

Кад се раздани, опет зацакају. Из грмова излећу групе и док се не сјате, круже изнад коначишта, потом заплове према Ибру.

Изјутра на исхрану покрај реке и сеоских насеља, око сточе на торинама и буњиштима, по њивама где је развучено стајско ђубриво и по проређеним листопадним шумама.

Предвече — на конак у шуму на планини, тамо где им је — како планинци мисле — ноћу најтоплије. Дуж Ибра нема густих шума, ни по високом побрђу; и што би имало, листопадне су шуме без лишћа, без одеће која штити од студи.

Посматрајући узгредно то организовано узлетање на конак и слетање на исхрану, Копачаници сматрају да је по неком утврђеном реду, по „договору“; још су мишљења да у сваком јату постоји „старешина“ или „предводник“. Бележимо како чујемо од мештана.

За нас који зимујемо на планини, ова птичја „војска“, пошто преко дана, може се рећи, и нема ништа живо у ваздуху, представља једну занимљивост више. То су наши драги суседи.

С

РАСКОШНИ ГОСТИ МРАЗОВЦА

редином априла, кад се већ дотрајала бела планинска хаљина, овде-онде, почне цепати и планина показивати своје него, расквашено тело, као весници друге зелене и цветне хаљине, поникну кроз протањени и натруњени снег цветнић мразовца.

Као што нње позно с јесени по високом побрђу — у предгорју планине најави зимску одећу, тако мразовац похита да најави друго зелено рухо планине.

Док вруће сунце нагрiza и топи изанђали снег, док га и земља „једе“, мразовац буја и цвета.

А тада, однекуд, долети некаква бумбараста, трома, тешка и велика буба, — како Копачичани називају сваки инсекат, слеће на круну мразовца, где се упорио увлачи у

нежни, левкасти цвет весника пролећа na планини. Ко би знао одакле полети и како сазна да је процветало прво цвеће!

Ваљда зато што се није могло претпоставити да и човек може бити на високој планини у то доба кад измиче зима а надире пролеће, у природи ове бубе и није да се плаши, да зазире од човекова присуства. Не жури, чак понекад изгледа као да се учи да полети; вероватно због умртвљености која је настала у време њеног зимског сна. Можда је и прегладнела, па нема ни моћи да се хитрије понаша; да стреловито крстари као што то чини, на пример, опасни стршљен, на који свај инсект доста личи. Али само по величини и, донекле, по боји. Иначе она је толико раскошно одевена и скројена да би остала понижена кад бисмо пропустили да поближе не нагласимо само далеку њену сличност са стршљеном.

Кад се насади на нежно, још сасвим крто тело мразовна, згоди се да га преломи, па се нађе на влажнијој земљи или на смежураној крици старог и ружног снега. Тада се бори и копрца да узлети. Учини се посматрачу да би била захвална кад би јој се однекуд неко нашао на помоћи. Њена вунаста одећа, обојена у рујеву жутуљаву боју, толико задржи човека да се и сам заборави, обузет мислима и задовољством што му се пружио ретка прилика да поближе упозна тако ретког створа, у то време јединог на планини од своје сабраће инсеката.

Б

ПРОЛЕЋНА ЗИМА

Уде да по Ибру шума увелико пролиста, а на високом делу Копачника све подсећа на — унеколико преображену — или, можда би могло да се каже, пролећну зиму.

Слегао се дебели, већ натруњени, бели покривач и, као да се узјагунио, пркоси пролећу. Ове године, рекло би се, још није нашла потврду народна пословица: „ветар с југа — снегу куга“.

Шћућурила се зима и заузела бусију на врховима планине за последњи окршај са пролећем.

Упорна и жилава.

Данас — последњи дан априла, а високи део Копачника још под белом окупацијом.

Па ипак данашње поподне, под јарким сунцем, још како, мирше на пролеће.

И из шуме допре дах новог годишњег доба.

Доселиле су се и птице. Цвркућу узбуђене и љуте на заосталу — у висине повучену — зиму, хтеле би да се снег уразуми и да се већ једном склони.

Али избројани су дани снегу. Процукао. Једе га земља. Барнаја вода, слива се у потоке са свих страна. Не знам да ли сте имали прилике да ослушкujete, кад овако загреје сунце, како шушти отапање. По површини „шануће“ остарели снег и подсећа на врење, на кљук. Растала га сунце; али, однекуд, још жешће земља. Баво би га знао откуд се земља наједанпут тако загреје; да кажемо: сунце — није. Ето још се земља није ни сусрела са сунцем, а она оздо тризе и растапа сабијени стари снег — онај први, јесењи. Постоји нека топлота која струји из њених дубина. И кад јој дође њен дан, снегу нема спаса, — тако причају планинци.

А данас, о првом мају чинило нам се да је зима на овогодњишем издасјау привредила своју смотру. Узалуд смо се трудили да, макар приближно, опишемо какав је то био призор.

Освануо је тих сунчани дан са јутарним изbledелим небом, одморном четинарском војском у обичајеном поретку без белих украса, са новим, лаким, више њским прозирним чипкама; колико да се и по гранама види да још влада једна друга — слабачка и већ на издасјау зима. А по слећеном срену из ноћнога неба просуло се три четири прста новога снега. Дар смучарима.

Похитали смо да нас јутрање сунце опрљи и да се разиграмо по зимској пролећу. Чим смо се нашли на Пајином преслу и ослушнули вреву јаких и многобројних врела Самоковке на Вилиним водама, пред нас је избио вал магла; белем који нам је ускрати простране топлчке видике. Нашли смо се у прозирној тмини. Убрзо затим зачула се потмула, више подземна, мање надземна грмљавина; наземнична ломљава, као да су се рушила топлчка брда. Али већ на домак Крчмар води, на извору Топлице изронили смо из високог магленог залива. Ту нас је задржао натромет поврмених топлчких муља, праћен слабијом или јачом грмљавином. Гледали смо муње земаљске с копаоничког неба. Ко то раније није имао прилике да посматра, чинило му се да је прнуо у небеске висине.

Обузети собом, својим снажним размишљањима, још забудљивијим осећањима, као да смо препустили смучкама да се једино оне чују како ржу по отврђлом срену и као да смо се зарекли да слушамо само говор громава и да посматрамо како муње парају тамне и кишне топлчке облаке.

На Беђировцу, где нас је искусни вођа упозорио на опрезно кретање преко дебелих усова, однекуд, изгледало је, из вредра неба, стале су нас засипати крупне и сасвим ретке капљице кише. Док смо окретали главом питајући се одакле их млазени ветра набацују, заплуштала је права пролетња киша као из кабла, — како планинци кажу. Над нама су се нашли бременити облаци. По дебелом снегу и по нама — мајским гостима ове планине, проливали су пролетњу кишу. Тада је над нашим главама затрела грмљавина. Заглушњивала је уши. Прејака. А муње, чинило се, да крешу баш међу нама.

Већ на Црквинама остала је киша у залеђу. Погледајући смо били заустављени Шаторином и Пилатовицом — оним делом Копачника, где се Лаб рађа. Једно изузетно и необичајено сунце зажарило нам је орошена лица и наквашена одећа. Дошло као поручено да нас просуши и огреје. Из нас се извљачила пара као из свеже узоране мокре оранице ујесен.

У том кружном облажењу Сувог Рудништа, кад смо зашли кроз усамљено стење на јакој стрмини, а оно подсећа на збирку огромних искварених умљака, понекад и на цитаделу давно пропалог града изнад села Гувништа, пред нама је пукао гоблен ибарских планина. Нашли смо се на обали смиреног мора. Бљештала је као сребро заталасана, али укочена површина тог укотаљеног облачног мора. Далеко, далеко, с друге стране „мора“ испречило се моћни и непролазни ѕид Проклетја. А под самим нашим ногама — тако нам се чинило — назирао се пуцак Рогозне.

Док смо се подно Јечмишта спуштали према Бакарњачи, захуктала је нека нова небеска сила са Панчићева врха. Наједанпут надвели су се усковитлани суви облаци и стали просипати ретке и крупне пахуљнице као „лопари“, — како се овде каже. С топлчке стране крупна киша, а с ибарске једре, простране и тешке пахуљнице. Китиле су нам навлажена одећа и испале се по лицу; једва смо се распознавали. Пролетња, слаба, брзопролазна и чудесна, помало и смешна, међава.

За време извљачења из увале преко греде која спаја Треску са Рудниште, разведрило се. Прошла небеска трка или, како се у овом крају још каже — дрча. Проконела јужна страна; а сунце као да је сву ту необзбиљну планинску ломљаву растерало, видике прочистило, облаке смирило, зауставило и својим бљеском претворило у ибарску растреситу вуку.

Као да ништа није било.

Погледе смо спустили на црно планинско платно четинарских шума и нешто ниже на безлисне белогорице.

Уз планину ипак надире пролеће.

Узалуд се зима копрца.

Капљу стрехе. Распљивава се улежани снег. Жубори испод њега и тамо где иначе нема потока.

Цео данашњи дан изгледао је као права ревија разноврсних зимских дана на високој планини. Продужена зима на свом издисају, као занат, с крајњим напорима, унеколико је показала све што зна.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.

Ујутру је било јасно, али се облаци брзо појавили и покривили планину. Сунце је било слабо и недовољно за гретање.